

Υπόθεση C-644/20

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

26 Νοεμβρίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Sąd Okręgowy w Poznaniu (Πολωνία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

10 Νοεμβρίου 2020

Εκκαλών:

W. J.

Εφεσίβλητοι:

L. J. και J. J. εκπροσωπούμενοι από τη νόμιμη εκπρόσωπο τους A. P.

[σελ. 1] [παραλειπόμενα]

ΔΙΑΤΑΞΗ

10 Νοεμβρίου 2020

Το Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy (περιφερειακό δικαστήριο του Poznań, 15ο τμήμα εφέσεων επί αστικών υποθέσεων, Πολωνία)

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα] [σύνθεση του δικαστηρίου]

κατόπιν εξέτασης στις 10 Νοεμβρίου 2020 στο Poznań

σε συνεδρίαση κεκλεισμένων των θυρών

της αγωγής που άσκησαν οι ανήλικοι L. J. και J. J., εκπροσωπούμενοι από τη νόμιμη εκπρόσωπο τους A. P.

κατά του W. J.

για διατροφή

κατόπιν έφεσης του εκκαλούντος

κατά απόφασης του Sąd Rejonowy w Pile (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου της Piła, Πολωνία)

της 11ης Απριλίου 2019

[παραλειπόμενα]

διατάσσει:

1) υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2, του πρωτοκόλλου της Χάγης, της 23ης Νοεμβρίου 2007, σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις υποχρεώσεις διατροφής, που εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2009/941/ΕΚ του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009 (Ε.ΕΕ 2009, L 331, σ. 17), την έννοια ότι ο δικαιούχος διατροφής, που είναι παιδί, μπορεί να αποκτήσει νέα συνήθη διαμονή σε κράτος στο οποίο κατακρατείται παρανόμως, σε περίπτωση που έχει επιβληθεί με δικαστική απόφαση η υποχρέωση επιστροφής του δικαιούχου διατροφής στο κράτος στο οποίο είχε τη συνήθη διαμονή του πριν από την παράνομη κατακράτηση;»

2) αναστέλλει τη διαδικασία.

[παραλειπόμενα] [σύνθεση του δικαστηρίου]

[σελ. 2 του πρωτοτύπου] Σκεπτικό

I. Αντικείμενο της κύριας δίκης

- 1 Στις 7 Νοεμβρίου 2018 ενώπιον του Sąd Rejonowy w Pile (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου της Piła), οι ανήλικοι εφεσίβλητοι L. J. και J. J., διαμένοντες στην περιοχή K. στην Πολωνία και εκπροσωπούμενοι από τη μητέρα τους A. P. άσκησαν κατά του πατέρα τους W. J., ο οποίος διαμένει στην περιοχή H. της Μεγάλης Βρετανίας, αγωγή για διατροφή ύψους 1 200 πολωνικών ζλότι (PLN) μηνιαίως. Με δικόγραφο της 11ης Φεβρουαρίου 2019, ο εκκαλών κατέθεσε υπόμνημα αντίκρουσης δηλώνοντας ότι παρίσταται στη διαδικασία χωρίς να επικαλεστεί την έλλειψη διεθνούς δικαιοδοσίας.
- 2 Το Sąd Rejonowy w Pile (πρωτοβάθμιο δικαστήριο της Piła) με την απόφαση της 11ης Απριλίου 2019 [παραλειπόμενα] [λεπτομέρειες σχετικά με τον αριθμό της πράξης] επέβαλε στον εκκαλούντα την υποχρέωση καταβολής διατροφής για κάθε εφεσίβλητο ύψους 1 000 πολωνικών ζλότι (PLN), συνολικά 2 000 πολωνικών ζλότι (PLN) μηνιαίως, από τις 7 Νοεμβρίου 2018, ενώ απέρριψε την

αγωγή ως προς τα λοιπά αιτήματα και αποφάνθηκε επί των δικαστικών εξόδων. Με την ως άνω απόφαση, όσον αφορά την υποχρέωση διατροφής που συνδέει τους διαδίκους της κύριας δίκης εφαρμόστηκαν οι διατάξεις του πολωνικού *ustawa z 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (νόμου της 25ης Φεβρουαρίου 1964 περί του κώδικα οικογενειακού δικαίου, Dz. U. του 2020, θέση 1359).

- 3 Ο εκκαλών άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής, με την οποία προέβαλε εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, διότι δεν ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι η μητέρα των εφεσίβλητων είχε υποχρεωθεί από το δικαστήριο να παραδώσει τα τέκνα στον πατέρα έως τις 26 Ιουνίου 2019, στοιχείο που αποδεικνύει την αδικαιολόγητη επιβάρυνση του εκκαλούντος με την υποχρέωση παροχής διατροφής. Η έφεση του εκκαλούντος εξετάζεται από το *Sąd Okręgowy w Poznaniu* (περιφερειακό δικαστήριο του Ροζναή) στην υπό κρίση υπόθεση.

II. Πραγματικά Περιστατικά

- 4 Η εφεσίβλητη γεννήθηκε στις 10 Ιουνίου 2015 και ο εφεσίβλητος στις 29 Μαΐου 2017. Οι εφεσίβλητοι γεννήθηκαν στη Μεγάλη Βρετανία και έχουν πολωνική και βρετανική ιθαγένεια. Οι εφεσίβλητοι προέρχονται από την ελεύθερη συμβίωση των Πολωνών υπηκόων A. P. και W. J. Οι γονείς των εφεσίβλητων γνωρίστηκαν το 2012 στη Μεγάλη Βρετανία, όπου διέμεναν και εργάζονταν.
- 5 Στις 25 Οκτωβρίου 2017*, η εφεσίβλητη με τη μητέρα της επισκέφτηκαν την Πολωνία για περίοδο έως τις 7 Οκτωβρίου 2017. Ο λόγος της επίσκεψης ήταν η λήξη ισχύος της ταυτότητας της μητέρας. Κατά τη διάρκεια της διαμονής αυτής, η μητέρα ενημέρωσε τον εκκαλούντα ότι είχε την πρόθεση να παραμείνει για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στην Πολωνία, πράγμα στο οποίο συναίνεσε ο εκκαλών. Στις 7 Οκτωβρίου 2017 η A. P. επέστρεψε στη Μεγάλη Βρετανία, από όπου στις 8 Οκτωβρίου 2017 αναχώρησε εκ νέου [σελ. 3 του πρωτοτύπου] παίρνοντας μαζί της τον εφεσίβλητο. Μερικές ημέρες αργότερα, ο εκκαλών πληροφορήθηκε ότι η μητέρα επιθυμούσε να παραμείνει μόνιμα στην Πολωνία με τους εφεσίβλητους. Ο εκκαλών δεν έδωσε τη συναίνεσή του.
- 6 Ο εκκαλών [-] δυνάμει της σύμβασης της Χάγης, της 25ης Οκτωβρίου 1980, για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών (Dz.U. 1998, αριθμ. 108, θέση 528, στο εξής: σύμβαση της Χάγης του 1980) [-] υπέβαλε στη βρετανική κεντρική αρχή αίτησή για την επιστροφή των εφεσίβλητων στη Μεγάλη Βρετανία. Στις 3 Ιανουαρίου 2018 η αίτηση διαβιβάστηκε στο *Sąd Rejonowy w P.* (πρωτοβάθμιο δικαστήριο της P.), το οποίο με διάταξη της 26ης Φεβρουαρίου 2018 [παραλειπόμενα] [λεπτομέρειες σχετικά με τον αριθμό της πράξης] (...) αρνήθηκε να διατάξει την επιστροφή των εφεσίβλητων. Κατόπιν έφεσης του εκκαλούντος, το *Sąd Okręgowy w P.* (περιφερειακό δικαστήριο της P.) με διάταξη της 24ης Μαΐου 2019 [παραλειπόμενα] [λεπτομέρειες σχετικά με τον αριθμό της πράξης]

* Σ.τ.μ.: Η ημερομηνία αυτή φαίνεται εσφαλμένη

(...) τροποποίησε την εκκαλούμενη διάταξη και υποχρέωσε τη μητέρα να παραδώσει στον εκκαλούντα του ανήλικους εφεσίβλητους έως τις 26 Ιουνίου 2019. Η διάταξη αυτή στηρίχθηκε στο γεγονός ότι οι εφεσίβλητοι κατακρατήθηκαν παράνομα στην Πολωνία και αμέσως πριν από την κατακράτηση αυτή είχαν τη συνήθη διαμονή τους στη Μεγάλη Βρετανία ενώ δεν υπήρχε ούτε σοβαρός κίνδυνος η επιστροφή των εφεσίβλητων να τους εκθέσει σε φυσική ή ψυχική δοκιμασία ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο να τους περιαγάγει σε μια αφόρητη κατάσταση, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, της σύμβασης της Χάγης του 1980.

- 7 Η διάταξη του Sąd Okręgowy w P. (περιφερειακού δικαστηρίου της P.) της 24ης Μαΐου 2019 είναι τελεσίδικη. Η εκτέλεση της εν λόγω διάταξης συνεπάγεται την επιστροφή των εφεσίβλητων στη Μεγάλη Βρετανία, διότι η συνήθης διαμονή του εκκαλούντος συνεχίζει να βρίσκεται στο κράτος αυτό.
- 8 Στις 11 Απριλίου 2019 οι εφεσίβλητοι διέμεναν στην περιοχή K. με τη μητέρα τους σε κατοικία που ανήκε στους γονείς της. Πέραν των γονέων, κατοικούσε στο διαμέρισμα αυτό ο αδελφός της μητέρας όσο και η ανήλικη θυγατέρα της θανούσας αδελφής της μητέρας. Κατά την περίοδο εκείνη η εφεσίβλητη πήγαινε στο νηπιαγωγείο. Ο εφεσίβλητος παρέμενε υπό τη φροντίδα της μητέρας. Λόγω ανοσοανεπάρκειας τελούσε υπό τη διαρκή εποπτεία των ιατρικών δομών της Μεγάλης Βρετανίας και της Πολωνίας, στις οποίες περιοδικώς νοσηλευόταν. Η μητέρα έκανε χρήση παροχών κοινωνικής πρόνοιας στην Πολωνία για τη φροντίδα των εφεσίβλητων.
- 9 Η μητέρα δεν παρέδωσε τους εφεσίβλητους εντός της καθορισμένης προθεσμίας που έληγε στις 26 Ιουνίου 2019. Ο εκκαλών κατέθεσε αίτηση αναγκαστικής εκτέλεσης της διάταξης περί επιστροφής των εφεσίβλητων. Το Sąd Rejonowy w P. (πρωτοβάθμιο δικαστήριο της P.) με διάταξη της 28ης Οκτωβρίου 2019 [παραλειπόμενα] [λεπτομέρειες σχετικά με τον αριθμό της πράξης] (...) ανέθεσε σε υπηρεσία δικαστικής επιτροπείας την αναγκαστική επιστροφή των εφεσίβλητων από τη μητέρα. Η διάταξη αυτή δεν εκτελέστηκε, διότι η μητέρα διέφυγε [σελ. 4 του πρωτοτύπου] με τους εφεσίβλητους. Ως εκ τούτου, διατάχθηκαν έρευνες για την ανεύρεση των εφεσίβλητων από την αστυνομία. Οι έρευνες αυτές δεν έχουν τελεσφορήσει μέχρι σήμερα.

III. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 10 Η διάταξη του άρθρου 15 του κανονισμού 4/2009 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και τη συνεργασία σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής (ΕΕ 2009, L 7, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 4/2009) ορίζει ότι το δίκαιο που εφαρμόζεται στις υποχρεώσεις διατροφής προσδιορίζεται σύμφωνα με το Πρωτόκολλο της Χάγης της 23ης Νοεμβρίου 2007 σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις υποχρεώσεις διατροφής (στο εξής: Πρωτόκολλο της Χάγης) στα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την πράξη αυτή.

- 11 Το Πρωτόκολλο της Χάγης εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2009/941/EK του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 331, σ. 17). Σύμφωνα με το άρθρο του 1, το πρωτόκολλο αυτό καθορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο σε υποχρεώσεις διατροφής που προκύπτουν από οικογενειακές σχέσεις, συγγένεια, γάμο ή αγχιστεία, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης διατροφής έναντι τέκνου ανεξάρτητα από την οικογενειακή κατάσταση των γονέων του. Η διάταξη του άρθρου 2 του πρωτοκόλλου της Χάγης ορίζει ότι εφαρμόζεται ακόμα και αν το δίκαιο που ορίζει είναι το δίκαιο ενός μη συμβαλλομένου κράτους. Έπειτα, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου της Χάγης, εκτός αντίθετης διάταξης του πρωτοκόλλου, οι υποχρεώσεις διατροφής διέπονται από το δίκαιο του κράτους της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής. Η διάταξη του άρθρου 3, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου ορίζει ότι, σε περίπτωση αλλαγής της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής, εφαρμόζεται το δίκαιο του κράτους της νέας συνήθους διαμονής από τη στιγμή κατά την οποία επέρχεται η συγκεκριμένη μεταβολή.

IV. Πολωνικό δίκαιο

- 12 Σύμφωνα με το άρθρο 63 του *ustawa z 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe* (νόμου της 4ης Φεβρουαρίου 2011 – ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Dz.U. 2015, θέση 1792) το εφαρμοστέο στις υποχρεώσεις διατροφής δίκαιο ορίζεται από τον κανονισμό 4/2009.

V. Ανάγκη ερμηνείας του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- 13 Η διάταξη του άρθρου 3, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου της Χάγης ορίζει ως εφαρμοστέο για τις υποχρεώσεις διατροφής το δίκαιο της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής. Στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου [σελ. 5 του πρωτοτύπου] της Χάγης υιοθετήθηκε ο κανόνας της μεταβλητότητας του καθεστώτος που ρυθμίζει τη διατροφή. Δυνάμει της διάταξης αυτής, εφαρμοστέο στην υποχρέωση διατροφής δίκαιο είναι το δίκαιο του τόπου της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής από τη στιγμή κατά την οποία τóπος αυτός άλλαξε.
- 14 Η έννοια της «συνήθους διαμονής» έχει καθολικό χαρακτήρα και χρησιμοποιείται και σε άλλες πράξεις του ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου. Η έννοια αυτή αποτελεί ένα από τα κριτήρια καθορισμού της διεθνούς δικαιοδοσίας στις υποχρεώσεις διατροφής (άρθρο 3 του κανονισμού 4/2009), καθώς και σε υποθέσεις γονικής μέριμνας [άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000, στο εξής: κανονισμός 2201/2003]. Οι διατάξεις της σύμβασης της Χάγης του 1980 και του κανονισμού 2201/2003 συμπεριλαμβάνουν στον όρο της «συνήθους διαμονής» και τη νομική κατάσταση παιδιού που μετακινείται ή κατακρατείται παρανόμως. Τα ζητήματα αυτά

συνηγορούν υπέρ της ομοιόμορφης ερμηνείας της έννοιας αυτής σε όλες τις ρυθμίσεις του ευρωπαϊκού και του διεθνούς δικαίου.

- 15 Εν προκειμένω, οι δικαιούχοι διατροφής είναι ανήλικοι. Η έννοια της συνήθους διαμονής των ανήλικων τέκνων έχει διευκρινιστεί επανειλημμένως από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη νομολογία έχει επισημανθεί ότι η συνήθης διαμονή αντιστοιχεί στον τόπο στον οποίο το παιδί έχει ενσωματωθεί σε ορισμένο κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον, όπως προκύπτει ειδικά από τη διάρκεια, την κανονικότητα, τις συνθήκες και τους λόγους της διαμονής επί του εδάφους κράτους μέλους και της μετοικήσεως της οικογένειας στο εν λόγω κράτος, την ιθαγένεια του τέκνου, τον τόπο και τις συνθήκες φοίτησης, τις γλωσσικές γνώσεις καθώς και τις οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις που έχει το τέκνο εντός του εν λόγω κράτους (αποφάσεις της 2ας Απριλίου 2009, Α, C-523/07 και της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Mercredi, C-497/10). Επομένως, η συνήθης διαμονή του παιδιού αντιστοιχεί στον τόπο στον οποίο βρίσκεται, στην πράξη, το κέντρο της ζωής του (απόφαση της 28ης Ιουνίου 2018, HR, C-512/17).
- 16 Υπό το πρίσμα της προμνησθείσας νομολογίας, η έννοια της συνήθους διαμονής απηχεί κατ' ουσίαν ζήτημα απτόμενο των πραγματικών περιστατικών (απόφαση της 8ης Ιουνίου 2017, OL, C-111/17, σκέψη 51, και [διάταξη] της 10ης Απριλίου 2018, CV, C-85/18, σκέψη 49). Στο πλαίσιο αυτό, η αλλαγή του τόπου της συνήθους διαμονής, η οποία υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου της Χάγης δικαιολογεί την εφαρμογή του δικαίου αυτού του τόπου διαμονής ως εφαρμοστέου σε υποχρεώσεις διατροφής, μπορεί να προκύψει λόγω αλλαγής [σελ. 6 του πρωτοτύπου] των πραγματικών περιστατικών κατά τρόπο ώστε η διαμονή του δικαιούχου διατροφής στο νέο κράτος να φτάσει τον χαρακτηριστικό για τη συνήθη διαμονή βαθμό σταθερότητας. Υπό το πρίσμα αυτό, τίθεται το ερώτημα αν μια τέτοια σταθεροποίηση της προσωπικής κατάστασης μπορεί να προκύψει και όταν ο δικαιούχος διατροφής είναι τέκνο που κατακρατείται παράνομα στο νέο κράτος και ο γονέας που το κατακρατεί αρνείται να εκτελέσει δικαστική απόφαση η οποία διατάσσει την επιστροφή του παιδιού στο κράτος της συνήθους διαμονής του αμέσως πριν από την παράνομη κατακράτησή του.
- 17 Η αμφιβολία αυτή μπορεί να αρθεί, λαμβάνοντας υπόψιν ότι ο προσδιορισμός της συνήθους διαμονής αποτελεί αμιγώς πραγματικό ζήτημα. Υπό το πρίσμα αυτό, το γεγονός ότι το παιδί κατακρατείται παράνομα δεν πρέπει να επηρεάζει τη δυνατότητά του να αποκτήσει νέα συνήθη διαμονή στο κράτος της κατακράτησης. Πράγματι, τούτο εξαρτάται αποκλειστικά από την εκτίμηση του ζητήματος αν το κέντρο διαβίωσης του παιδιού όντως μεταφέρθηκε στο κράτος αυτό. Επομένως, δεν αποκλείεται, ακόμη και κατόπιν παράνομης μετακίνησης, το κράτος στο οποίο το τέκνο μετακινήθηκε να καταστεί τόπος της συνήθους διαμονής του (απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 1ης Ιουλίου 2010, Povse, C-211/10, σκέψεις 41 και 44). Παρόμοια θέση έχει υιοθετηθεί και στη νομολογία ορισμένων εθνικών δικαστηρίων (απόφαση του αυστριακού Ανωτάτου Δικαστηρίου, της 27ης Ιουνίου 2013, 1Ob 91/13h και απόφαση του Sąd Najwyższy [πολωνικού Ανωτάτου Δικαστηρίου], της 31ης

Αυγούστου 2017, V CSK 303/17). Τέτοια δυνατότητα προκύπτει και από το άρθρο 10 του κανονισμού 2201/2003, το οποίο ορίζει ρητώς ότι, σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης του παιδιού, το παιδί μπορεί να αποκτήσει συνήθη διαμονή σε άλλο κράτος μέλος.

- 18 Ωστόσο, η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί επίσης να δικαιολογήσει και διαφορετική λύση στο πρόβλημα αυτό. Υπό το πρίσμα της νομολογίας αυτής, για τον προσδιορισμό της συνήθους διαμονής του παιδιού έχουν επίσης σημασία οι αποφάσεις των δικαστηρίων που καθορίζουν το κράτος στο οποίο πρέπει να διαμένει το παιδί. Επομένως, έχει γίνει δεκτό ότι ο χρόνος που έχει παρέλθει από την έκδοση της απόφασης περί καθορισμού της συνήθους διαμονής του παιδιού στο κράτος προέλευσης δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό της συνήθους διαμονής στο κράτος κατακράτησης (απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2014, C, C-376/14, σκέψη 56). Μπορεί να υποστηριχθεί παρόμοια θέση, σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση όπου τέκνο το οποίο είχε τη συνήθη διαμονή του σε ένα κράτος μέλος μετακινήθηκε παράνομα από τον ένα γονέα σε άλλο κράτος μέλος, τα δικαστήρια αυτού του άλλου κράτους μέλους **[σελ. 7 του πρωτοτύπου]** δεν έχουν διεθνή δικαιοδοσία να αποφανθούν και επί αίτησης σχετικά με την καταβολή διατροφής υπέρ τέκνου, ελλείψει οποιασδήποτε ένδειξης από την οποία να προκύπτει ότι ο έτερος γονέας συγκατατέθηκε στη μετακίνηση του τέκνου ή ότι δεν υπέβαλε αίτηση επιστροφής του (διάταξη της 10ης Απριλίου 2018, CV, C-85/18, σκέψη 57). Η διάταξη του άρθρου 3, στοιχείο β', του κανονισμού 4/2009 προβλέπει ότι σε τέτοια υπόθεση δικαιοδοσία πρέπει να έχει και το δικαστήριο του τόπου της συνήθους διαμονής του δικαιούχου διατροφής.
- 19 Ο κανονισμός 4/2009 καθώς και το πρωτόκολλο της Χάγης ρυθμίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία και το εφαρμοστέο δίκαιο μόνο σε θέματα υποχρεώσεων διατροφής. Οι δυο αυτές νομικές πράξεις, σε αντίθεση με τον κανονισμό 2201/2003, δεν περιέχουν χωριστούς κανόνες που να καθορίζουν τη σχέση της συνήθους διαμονής με τη διεθνή δικαιοδοσία όταν ο δικαιούχος είναι παιδί και κατακρατείται παράνομα σε άλλο κράτος μέλος. Τούτο μπορεί να δικαιολογήσει το συμπέρασμα ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου της Χάγης, ο παράνομος χαρακτήρας της κατακράτησης ουδόλως επηρεάζει τον καθορισμό του κράτους της κατακράτησης ως τόπου της συνήθους διαμονής του παιδιού, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, λόγω της αλλαγής αυτής, το δίκαιο του κράτους αυτού κατέστη εφαρμοστέο για υποχρεώσεις διατροφής, από τη στιγμή αυτή της μεταβολής. Κατά τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου στις υποχρεώσεις διατροφής, δεν προβλέπεται καμία άμεση ή έμμεση βάση για την εξάλειψη των συνεπειών της μεταβολής των πραγματικών περιστατικών όσον αφορά τη συνήθη διαμονή του παιδιού, όταν η μεταβολή αυτή οφείλεται στην παράνομη κατακράτησή του. Η εκτίμηση αυτή μπορεί να είναι διαφορετική μόνον αν η συνήθης διαμονή αποτελεί κριτήριο για την απονομή διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου σε υπόθεση υποχρέωσης διατροφής. Υπό το πρίσμα του άρθρου 3, στοιχείο δ', του κανονισμού 4/2009, σε τέτοια υπόθεση δικαιοδοσία έχει και το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το δίκαιό του για την εκδίκαση αγωγής σχετικά με τη γονική μέριμνα, όταν η αίτηση διατροφής είναι

παρεπόμενη της αγωγής αυτής. Τούτο ανοίγει τον δρόμο για την επικουρική εφαρμογή του άρθρου 10 του κανονισμού 2201/2003, το οποίο διασφαλίζει τη διατήρηση της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων του κράτους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του (πρβλ. [παραλειπόμενα] διάταξη του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 10ης Απριλίου 2018, CV, C-85/18, σκέψη 55). Παρόμοια αναλογική εφαρμογή δεν είναι δυνατή, αν ο καθορισμός του συνήθους τόπου διαμονής δεν έχει ως στόχο την θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου που προβλέπεται στο άρθρο 3 του κανονισμού 4/2009, αλλά, σύμφωνα με το άρθρο 3 [σελ. 8 του πρωτοτύπου] του πρωτοκόλλου της Χάγης, εφαρμόζεται μόνο για τον καθορισμό του εφαρμοστέου δικαίου σε υποχρεώσεις διατροφής.

- 20 Κατά την ερμηνεία της έννοιας της συνήθους διαμονής πρέπει ωστόσο να ληφθούν υπόψιν και οι σκοποί υιοθέτησης της σύμβασης της Χάγης του 1980. Υπό το πρίσμα του προοιμίου της σύμβασης, σκοπός της είναι η διεθνής προστασία του παιδιού κατά επιβλαβών συνεπειών της παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης και η δημιουργία διαδικασιών που αποβλέπουν στη διασφάλιση της άμεσης επιστροφής του παιδιού στο κράτος της συνήθους διαμονής του. Επιβεβαίωση τούτου αποτελεί το άρθρο 1, στοιχείο α', της σύμβασης της Χάγης του 1980, το οποίο ορίζει ότι αντικείμενό της αποτελεί η διασφάλιση της άμεσης επιστροφής των παιδιών που μετακινήθηκαν ή κατακρατήθηκαν παράνομα σε ένα από τα συμβαλλόμενα κράτη. Οι λύσεις που επιλέχθηκαν συναφώς αποσκοπούν στη διασφάλιση και τη διατήρηση της ένταξης του παιδιού στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο βρισκόταν αμέσως πριν από την παράνομη μετακίνηση ή κατακράτησή του. Ο σκοπός αυτός προστατεύεται δυνάμει και του ευρωπαϊκού δικαίου. Αυτό προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 17 του κανονισμού 2201/2003, η οποία ορίζει ότι σε περίπτωση παράνομης μετακίνησης ή κατακράτησης παιδιού, η επιστροφή του θα πρέπει να επιτυγχάνεται αμελλητί.
- 21 Λαμβάνοντας υπόψιν τον σκοπό της σύμβασης της Χάγης του 1980, μπορεί να γίνει δεκτό το γεγονός ότι τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν συνεπεία παράνομης κατακράτησης και κατόπιν μη εκτέλεσης δικαστικής απόφασης που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού, δεν θα πρέπει να οδηγούν σε καθορισμό νέου τόπου συνήθους διαμονής στο κράτος της κατακράτησης και, ως εκ τούτου, και σε μεταβολή του εφαρμοστέου δικαίου σε υποχρεώσεις διατροφής που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου της Χάγης. Τούτο θα καταστρατηγούσε τον σκοπό της Σύμβασης της Χάγης του 1980, ο οποίος συνίσταται στην ταχεία αντίδραση σε παράνομη επέμβαση στην προσωπική κατάσταση του παιδιού, η οποία πρέπει να αποτρέπει τη διάρρηξη των δεσμών με τον μέχρι τότε τόπο της συνήθους διαμονής του και τη δημιουργία σχέσεων στο κράτος της κατακράτησης. Αντιθέτως, η μεταβολή του εφαρμοστέου δικαίου λόγω νέας συνήθους διαμονής στο κράτος κατακράτησης σε περίπτωση μη εκτέλεσης απόφασης που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού δεν θα αποτελούσε τίποτα άλλο παρά επιβεβαίωση της ενσωμάτωσης του παιδιού στο κράτος αυτό και στον νομικό του χώρο, γεγονός που θα είχε ως συνέπεια την έμμεση νομιμοποίηση της παράνομης κατάστασης της μη επιστροφής στο κράτος προέλευσής του. Προκειμένου να αποτραπούν οι συνέπειες αυτές, μπορεί να γίνει

δεκτό ότι η επιβολή από το δικαστήριο της υποχρέωσης επιστροφής του παιδιού αποτελεί πραγματικό περιστατικό ικανό να αποδείξει ότι η διαμονή του παιδιού στο κράτος κατακράτησης έχει μεταβατικό μόνο χαρακτήρα, οπότε, από την άποψη [σελ. 9 του πρωτοτύπου] του προσωρινού χαρακτήρα της, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συνήθης διαμονή. Τούτο θα δικαιολογούσε το συμπέρασμα ότι, σε περίπτωση δικαστικής απόφασης που διατάσσει την επιστροφή του παιδιού στο κράτος όπου είχε τη συνήθη διαμονή του αμέσως πριν από την παράνομη κατακράτηση, η διαμονή παιδιού στο κράτος της κατακράτησης δεν οδηγεί στη δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου της Χάγης μεταβολή του εφαρμοστέου δικαίου σε υποχρεώσεις διατροφής.

VI. Ανάγκη ερμηνείας για την έκδοση απόφασης

- 22 Στην υπό κρίση υπόθεση, τα πολωνικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 5 του κανονισμού 4/2009. Ο εκκαλών παρέστη καταθέτοντας υπόμνημα αντίκρουσης, με το οποίο δεν προέβαλε ένσταση έλλειψης διεθνούς δικαιοδοσίας.
- 23 Για την επίλυση της διαφοράς είναι αναγκαίο να καθοριστεί το εφαρμοστέο δίκαιο στην υποχρέωση διατροφής που συνδέει τους διαδίκους. Το Sąd Rejonowy w Pile (πρωτοβάθμιο δικαστήριο της Ρίλα) με την απόφαση της 11ης Απριλίου 2019 εφάρμοσε το πολωνικό δίκαιο. Η εφαρμογή του δικαίου αυτού είναι δυνατή μόνον υπό την προϋπόθεση ότι οι εφεσίβλητοι, [-] παρά την παράνομη κατακράτησή τους και την έκδοση απόφασης για την επιστροφή τους στη Μεγάλη Βρετανία, [-] απέκτησαν συνήθη διαμονή την Πολωνία, λόγω ενσωμάτωσής τους στο εδώ κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον μετά τη μετακίνησή τους το 2017, γεγονός που θεμελιώνει τον καθορισμό του πολωνικού ως εφαρμοστέου δικαίου δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου της Χάγης.
- 24 Αντιθέτως, στην υπό κρίση υπόθεση δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί το πολωνικό δίκαιο δυνάμει των προβλεπόμενων στο άρθρο 4 του πρωτοκόλλου της Χάγης ειδικών κριτηρίων σύνδεσης. Τούτο θα προϋπέθετε ότι η συνήθης διαμονή των εφεσίβλητων εξακολουθεί να βρίσκεται στη Μεγάλη Βρετανία. Σε μια τέτοια κατάσταση, στην υπό κρίση υπόθεση δεν προκύπτει βάση για να διαπιστωθεί ότι οι εφεσίβλητοι δεν μπορούν να λάβουν διατροφή από τον εκκαλούντα δυνάμει του δικαίου του κράτους αυτού. Ως εκ τούτου, στο τρέχον στάδιο της διαδικασίας δεν υπάρχει δυνατότητα εφαρμογής του πολωνικού δικαίου δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου της Χάγης, ως δικαίου του δικάζοντος δικαστή και δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 4, του πρωτοκόλλου της Χάγης ως δικαίου του κράτους της κοινής ιθαγένειας των μερών. Στην υπόθεση δεν εφαρμόζεται ούτε η προβλεπόμενη στο άρθρο 4, παράγραφος 3, του πρωτοκόλλου της Χάγης περίπτωση όπου ο δικαιούχος διατροφής έχει προσφύγει στην αρμόδια αρχή του κράτους στο οποίο ο υπόχρεος έχει τη συνήθη διαμονή του. Συγκεκριμένα, η συνήθης διαμονή του εκκαλούντος βρίσκεται στη Μεγάλη

Βρετανία, γεγονός που αποκλείει επίσης τη δυνατότητα εφαρμογής του πολωνικού δικαίου ως δίκαιο του δικάζοντος δικαστηρίου.

[σελ. 10 του πρωτοτύπου]

- 25 Η εφαρμογή του πολωνικού δικαίου δεν δικαιολογείται ούτε από την επιλογή των μερών. Η δυνατότητα αυτή προβλέπεται στο άρθρο 7 του πρωτοκόλλου της Χάγης. Ωστόσο, δεν προκύπτει ότι τα μέρη, πριν από την έναρξη της διαδικασίας, επέλεξαν το πολωνικό δίκαιο ως εφαρμοστέο κατά τον τρόπο που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου της Χάγης. Κατά συνέπεια, το Sąd Okręgowy (περιφερειακό δικαστήριο) προέβη αυτεπαγγέλτως σε ενέργειες προκειμένου να καθοριστεί αν οι διάδικοι συμφωνούν, αποκλειστικά για τους σκοπούς της διαδικασίας αυτής, να ορίσουν το πολωνικό δίκαιο ως εφαρμοστέο στην υπό κρίση υποχρέωση διατροφής. Τούτο θα επέτρεπε να γίνει δεκτό το πολωνικό δίκαιο ως εφαρμοστέο δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου της Χάγης, εφόσον η διαδικασία διεξάγεται ενώπιον των πολωνικών δικαστηρίων. Στο δικόγραφο των εφεσίβλητων της 25ης Αυγούστου 2020 επισυνάφθηκε δήλωση της μητέρας τους για την επιλογή του πολωνικού δικαίου ως εφαρμοστέου για τις ανάγκες της συγκεκριμένης διαδικασίας. Αντιθέτως, η αντίστοιχη πρόσκληση προς τον εκκαλούντα, η οποία του απευθύνθηκε δύο φορές, παρέμεινε χωρίς απάντηση. Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να θεωρηθεί ότι ο εκκαλών δεν επέλεξε ρητώς ως εφαρμοστέο το δίκαιο του κράτους στο οποίο διεξάγεται η διαδικασία σχετικά με την υποχρέωση διατροφής που υπέχει. Ωστόσο, οι δηλώσεις μερικής αποδοχής της αγωγής που υπέβαλε ο εναγόμενος με το υπόμνημα αντίκρουσής του δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως δηλώσεις περί επιλογής εφαρμοστέου δικαίου. Η διάταξη του άρθρου 7, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου της Χάγης απαιτεί τη ρητή επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου, οπότε ο προσδιορισμός του δικαίου αυτού δεν μπορεί να πραγματοποιείται σιωπηρώς μέσω της αποδοχής της αγωγής. Επιπλέον, ο εκκαλών στην έφεσή του εγκύτως ανακάλεσε τη δήλωση αποδοχής της αγωγής.
- 26 Σε περίπτωση, όμως, κατά την οποία γίνει δεκτό ότι το παιδί που κατακρατείται παράνομα, ενώ το δικαστήριο έχει διατάξει την επιστροφή του στο κράτος προέλευσης, δεν μπορεί να αποκτήσει νέα συνήθη διαμονή στο κράτος της κατακράτησης, εφαρμοστέο δίκαιο στην υποχρέωση διατροφής είναι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου της Χάγης, το δίκαιο της Μεγάλης Βρετανίας, ως το δίκαιο του κράτους στο οποίο μπορεί να διατηρηθεί η συνήθης διαμονή των εφεσίβλητων. Στην περίπτωση αυτή, κρίνεται απαραίτητη η προβλεπόμενη στο πολωνικό δικονομικό δίκαιο μεταρρύθμιση της εκκαλούμενης απόφασης, διότι έκρινε το πολωνικό δίκαιο ως εφαρμοστέο στην υποχρέωση διατροφής που συνδέει τους διαδίκους.

[παραλειπόμενα]